

nove knjige

fillberto menna:
»proricanje estetskog društva«,
beograd, 1984, radionica sic.

piše: silvija dražić

Radionica SIC-a je našu teorijsku literaturu prošle godine obogatila sa dve dragocene knjige, jednom domaćom **Bloktrajta i uživanje** Slavoj Žižeka, i jednom prevedenom, **Proricanje estetskog društva** Fillberta Menna, uglednog italijanskog teoretičara umetnosti.

Ova knjiga prvi put je objavljena 1968. godine, čime je tematici o kojoj raspravlja pridano još jedan dodatni, praktično-kritički aspekt. Ako se imaju na umu burni događaji vezani za ovu godinu, jasno je da reaktualizovanje temeljnih ideja umetničke avangarde s početka veka nastoje da među redovima ima i uput za delanje. Nemisao ponovnog oživljavanja jedne od centralnih tema avangarde – estetsko društvo kao paradigma novoga sveta – nije vezana samo za ime F. Menna, nego je bitna preokupacija velikog broja tadašnjih intelektualaca (filozofa, umetnika), koji na tom putu nalaze izlaz iz teskobe, otuđenosti i raspolućenosti življenja u postojećem svetu.

Ideju o »estetskoj perspektivi« postojanja kao bitnom i neizostavnom elementu socijalne transformacije Menna prati u njenom povosnom nastajanju i preoblikovanju, odmeravajući kroz taj tok mogućnost konstitutivnog uključivanja umetnosti u proces izmene sveta, a da se time ne naruši njena autonomija i poseban status. Radi se u mogućnosti angažovanja koje bi na novi način povežalo »iskorenjivanje« i »uplitanje« kao distinktivna obeležja dotadašnjeg položaja umetnosti, pri čemu prvo znači odluku na gubljenje svake društvene relevantnosti, a drugo – ništenje upravo suštine umetničkog kao različitog, izručivanjem potrebama dnevne kritike. Bez saučestvovanja estetskog angažmana, represivno i totalitarno izopačavanje savremenih društava je nužna posledica delanja koje se dovršava i iscrpljuje kao političko. Ono što umetničku avangardu i moderni arhitektonski pokret, oko kojih se sabiru Mennina razmatranja, čini svodivim pod zajednički imenitelj (i, uostalom, omogućuje to skupno posmatranje), jeste upravo njihovo viđenje umetničke delatnosti ne više samo kao kontemplacije, nego kao »sredstvo traganja i menjanja stvarnosti ambijenta«. Autor knjige smatra da se tri perspektive – estetska, inaugurisana od strane umetničke avangarde, politička i tehnološka – nužno ukrštaju i dopunjuju; eo ipso, nije moguće računati na radikalnu socijalnu transformaciju ukoliko jedna od njih izostane.

Povesni pristup ove rasprave ipak ne ide hronološkim redom, nego nastoji da osvetli neke, po svom sudu, značajne i eksplikativne tačke u povesti prethodne ideje, obračunajući se, pre svega, romantičarskoj »eudemonističkoj liniji« moderne umetnosti, koja »raširenoj estetičnosti (prelaz umetnosti u život) poverava zadatak da reintegriše pojedinca i ambijent, da ponovo uspostavi ravnotežu i opštost ljudske ličnosti«. Otud se osnovne uporišne tačke tumačenja vezuju za Šilera, Bodlera, Morisa, Mondrijana i de Stijla, na kojima Menna temelji svoje razumevanje moderne kulture.

Poreklo ideje o »estetskoj perspektivi« Menna locira u rani (pre svega nemački) romantizam, koji prvi uspeva da očita gubitak koji sa stanovišta individue donose industrijska revolucija i ideal napretka što je vodi, suprotstavljajući se tako prosvetiteljskom oduševljenju i žaru. Nužni neuspeh u koji zapada politika, vidljiv kako iz aspekta povesti, tako i iz aspekta pojedinca – gubljenje harmoničnog, potpunog čoveka – da se prevladati samo estetskim vaspitanjem. Romantično nasleđe koje će se reaktivirati u idejama umetničke avangarde i modernog arhitektonskog pokreta, da se sabrati u zahtevu za alternativu datog oblika društvenosti, koja konsultovanjem prošlosti (»nostalgija«) i budućnosti (»utopija«) nalazi svoju pravu meru.

Utopijski momenat u još odlučnijem značenju pripada kritičarima novih industrijskih prilika s početka XIX veka, za koje utopija kao ideal celovitog, harmoničnog stanja, kao savršen prostor, postaje sredstvo (instrument) i kriterijum kritike.

Sažimanjem dve kritičke intencije (upućivanjem na zajedničku sudbinu politike i umetnosti), Menna određuje osnov poetike avangarde i modernog arhitektonskog pokreta našega veka. Mondrijan, Rajt, Korbizije i drugi dele tu dvostruku strukturu, koja je s jedne strane negativna, kritička, a s druge iscertava jedno bitno drugačije stanje, koje u ovoj interpretaciji nije smešteno negde izvan sveta i sadašnjosti, nego se nastoji u nju zaroniti prelaskom umetnosti u opštu estetizaciju života. Stoga prostor utopije nije nerealan prostor (neka fiktivna i neizvesna budućnost), mada nije ni posve realan – njeno pravo mesto je imaginarni prostor, mesto u kojem se »prenosi i menja život«. Utopija se oblikuje kao princip delovanja. Posebno se u de Stijlu reaktivira ova »eudemonistička linija« preuzeta iz romantičkih kultura, sada, doduše, u racionalizovanom obliku.

Poslednji odeljak Menninga izlaganja posvećen je preispitivanju sudbine centralnih ideja avangarde i arhitektonskog pokreta nakon drugog svetskog rata. Već i vreme između dva rata beleži jenjavanje revolucionarnog zanosa umetničkih pokreta (dašto, ne bez veze sa izjalovljenjem nade u samoj društvenoj stvarnosti i ne bez intervencije samo te stvarnosti – cfr. ruska avangarda), ali ono donosi i niz visprenih analiza ovih ideja, pre svega njihove utopijske, mitske komponente, koje nastoje da ih primere postojećoj stvarnosti povezujući ih pre svega s tehnikom (recimo, kod Mamforda). No, nakon drugog rata situacija se potpuno obrće i umetnost se okreće sebi, odbijajući svaki angažman izuzev onog analitičkog i sazajnog. Tome protivni ali

kratkotrajni impuls dala je 68. u tzv. alternativnim vidovima ponašanja i izražavanja, koji na novi, ne – hegelovski način potežu temu »smrt umetnosti« – umetnost se ne prevladava u umu nego se rasipa, prodire u život. No, obnavljanje »estetske perspektive« vezano za studentske, umetničke i intelektualne manjine brzo se ugasilo i ideje avangarde doživljavaju još jedino osporavanja od strane teoretičara postmodernog stanja (Liotar, Barili).

Ipak, a to je misao kojom Menna u predgovoru drugom izdanju nastoji da reaktualizuje svoju knjigu, post avangarda se i sama upliče u probleme saodnošenja estetskog i egzistencijalnog prostora, umetnosti i života, inkorporirajući u sebe mnoga iskustva i teorijske postavke moderne: »...mnoga mesta smatrana strateškim na post modernoj karti pokazuju se zapravo kao postavke koje su već razradene u umetničkoj (i ne samo umetničkoj) 'modernoj' praksi, čiji se znak, ime, pozicija, jednostavno menjaju. Postmodernost može stoga da se interpretira 'kao filozofija svodenja na nulu', koja poznaje ono što joj prethodi, ali ga bezbrižno prepisuje, preformuliše i reciklira«.

Na koncu treba se osvrnuti na predvod (Milane Piletić i Milene Marjanović) ove bez sumnje zanimljive knjige, koji, mada inače sasvim korektan, dopušta sebi vratolomije poput »Dijalektike iluminizma« (za neupućene treba reći da je u tom nazivlju Dositej naš prvi iluminista).

matko meštović:
»svijet, svijest i zavisnost«,
august cesarec zagreb, 1983.

piše: miroljub radojković

Poznat je običaj da se autori koje zaokupi neki poseban problem, vraćaju omiljenoj temi u svojim člancima koje objavljuju različitim prigodom i u različitim povodima. Kasnije, kada eventualno i sami uspostave »kritičku distancu« prema tako napravljenom opusu, počesto se odlučuju da istorodne eseje prikupe i objave kao knjigu. Upravo ovakav postupak objavljuje nastanak knjige »Svijet, svijest i zavisnost« Matka Meštovića. U njoj je sabrano devet ogleda koji, kao što se iz bibliografske beleške na koncu vidi, pokrivaju period od 1978. godine do danas. Ono što je u njima ujedinjujuća, crvena nit, jeste promišljanje delovanja kapitala i kapitalističkog načina proizvodnje života na različite fenomene kulture i duha. Analiza se oslanja na kategorijalni aparat i metodološki postupak Marksa, te bi sjajna refleksija, da već nije bila upotrebljena, za knjigu Meštovića mogla bit: Kako (ponovo) čitati »Kapital«!

Knjiga »Svijet, svijest i zavisnost« nije jedno od trenutno pomodnih, futurističkih promišljanja, koja se sve više usmeravaju na »tehnološki šok« savremenog sveta. Ona ne zanemaruje taj objektivni sled stvari, ali uvek, u svim svojim delovima, traga za sudbinom subjektiviteta, bavi se usudom materijalnog i duhovnog rada i rad-

nika u modernom društvu. U prvju glavi, »Komunikacijski odnos kao društveni odnos«, to autor i otvoreno kaže, zamerajući većini savremenih analitičara društvenih odnosa »futurokratski« pristup. Ono što pred sopstvenim očima vidimo, ekspanziju informacija i informacione tehnologije, Meštović određuje kao specifičan oblik ispoljavanja kapitala (str. 21). U skladu s tim, on i komunikaciju određuje kao društveni odnos, a ukupno društveno informisanje i komuniciranje kao celinu društveno-ekonomskih, političko-kulturnih i psiholoških učinaka kapitala, i određuje se da te odnose i učinke analizira marksističkim zakonima ekonomike, vrednosti i viška vrednosti. Tom temeljnom opredeljenju Meštović ostaje veran do kraja, bez obzira koji od fenomena – tj. učinaka kapitala – opisuje.

Odabrana metoda primenjena je i u narednom ogledu: »Kultura i kulturni prostor« sa priličnim uspehom. Čitav kompleks kulture ovde je viđen kao derivat otuđujućih proizvodnih odnosa u modernom društvu. Pošto upotrebnost vrednosti počinju da dominiraju i u tvorbama duha, konstituiše se »industrija kulture« kojoj je svrha profit, a prava vrednost nebitna. Samo ono što kao upotrebnost vrednost ima produ i dovoljan prosečan profit na tržištu, postaje interesantno za kulturne proizvodne ustanove u formi činilaca posebne industrije.

Ogled »Međuzavisnost i opredeljenje (O odnosu tehnoloških, prirodnih i društvenih sistema)« odlikuje se možda najjasnijom primenom izabrane metode. Utoliko, njegove osnovne postavke su koherentnije i misaono obuhvatnije. Mogla bi se čak uputiti sugestija da je njime trebalo otpočeti knjigu, jer je tu primenjeni način rada obrasci koji će se uvek ponavljati. U njemu Meštović sistematski opovrgava stajalište tehnodeterminizma, kojim se sve češće objašnjavaju moderni fenomeni kao što su masovna zabava, masovna kultura ili, čak, »kulturni imperijalizam«. U ovom se ogledu takođe jasno vidi još jedna ideja-vodilja – da Meštović savremeni svet posmatra kao jedinstven ekonomski prostor, u kojem, doduše, postoje i socijalističke i privrede nerazvijenih zemalja, ali ne više kao autonomne, već pod dominacijom »svetske kapitalističke privrede« (str. 64). U tom smislu, izričito kaže: »Socijalističke privrede tek prividno izgledaju autonomne prema kapitalističkim determinantama«. Tek nakon ovakvog zapažanja, moguće je hermeneutički pristupiti i ostalim esejima, u kojima se isti obrasci – o kojima je bilo reči kao metodološkom alatu – primenjuju i na društvene pojave u Jugoslaviji.

Pre njih nalazi se ogled »Svijet kao komunikacijski proces: postavljanje paradigme«. U njemu Meštović reafirmira osnovnu paradigmu marksizma prakse i delatnosti – o samovrhovnosti rada u esencijalnom smislu. Da bi se ona domašila, potrebno je preurediti čitav savremeni (rekosmo kapitalistički uslovljen) svet, da bi u njemu ljudi osvojili šanse za komunikaciono delovanje i otrgnuli se instrumentalnom. »Promišljajući što je komunikacija u tom smislu, odgovor ćemo tražiti utvrđujući koji i kakvi uvjeti pospešuju oslobađanje tog subjektiviteta (rada), to jest, kako se on očituje i prepoznaje u društvenom procesu komunikacije...« (str. 87) Istinitsvesni bitak, to jest rad i personaliz-

vani njegov javni subjekt, radnička klasa, mogu tu paradigmu da pretvore od utopije u praksu.

Sa petim prilogom u knjizi pod naslovom »Vremensko-prostorna orijentiranost samopravnih interesa i društveno planiranje«, počinje serija tekstova u kojima se osnovne teorijske postavke primenjuju na jugoslovensko društvo. Svako ko bi se opredelio da ih čita, prema naslovima, može biti iznenađen što pravog predmeta (iz naslova) u tekstu zapravo nema. U stvari, Meštrovic je određeni povod (u ovoj glavi samopravni plan razvoja SFRJ) uzimao samo za podsticaj da u polifoniji diskusija o pojavnom, pokuša da progovori o bitnom. Jer, kao što je ranije istaknuto, društveni su odnosi učinci kapital-odnosa, zakona vrednosti i fetišizma upotrebnih vrednosti u sferama na izgled udaljenim od materijalne reprodukcije. Istu funkciju, dakle služe samo kao povod, imaju u narednim ogleđima obrazovanje, javno mišljenje i društveni kapital, na primer. Samo uz ovakvo objašnjenje može se razumeti da je tekst posvećen »Društvenom planu Jugoslavije 1976 – 1980« moguće i dalje čitati kao aktuelan. U stvari ovaj je ogleđ a dobar primer heurističkog domađaja teorijskog rezonovanja, koje je već tada nagovestilo ozbiljnu krizu u koju smo zagazili počevši od 1980. godine. Sada se, naravno, i nauka vrlo intenzivno poziva da doprine njenom prevaziđežnju, isto onako glasno kao što je ranije njeno upozoravanje ostalo utišano.

»Društveno značenje sistema javnog informiranja i samopravni značaj društvenog sistema informiranja« je u vreme objavljivanja (1981. godine) bio prvi pokušaj kod nas da se razluče dva društvena sistema nameđnena radu sa informacijama i izvan »pravničke« terminologije kojom su označeni. Ovo je jedan od najrazumljivijih priloga za prikazivača, bez obzira što je na pomenutu materiju primenjen isti metodološki aparat – dakle, oba su sistema onoliko društvena i samopravna, koliko, se temeljni društveni odnosi približe pravoj komunikaciji u smislu izjednačavanja u odnosima i dijaloškog potencijala.

»Samopravnost rada i integralnost obrazovanja« takođe poseduje redosled argumenata kao u prethodnim ogleđima. Počinje se analizom robne proizvodnje, da bi se iz njenih oblika došlo do zaključaka o ograničenim mogućnostima kultivisanja duha u obrazovnom sistemu. Meštrovic je ovde otišao čak korak u pravcu određenog mehanicizma, zalažući se za razvoj »... takvog karaktera društvenih odnosa proizvodnje koji će i sami reproducirati socijalističke oblike društvene svijesti« (str. 183). No, to je danak naporu da se uvek iz jednog pojavnog razvrđne i pojasni celina opšte, celina temeljnih uzroka. Jedino tako je i bilo moguće napisati ceo tekst, a da se njegov verovatni povod, »reforma obrazovanja«, eksplicitno ne pomene nijednom!

Osmi prilog, »Javnost mišljenja i društvenost djelovanja – rekvijem za ideologiju (?),« da ne ponavljamo više, takođe počinje analizom antinomijske kapital-rad. Valja skrenuti pažnju da je u njemu dotaknuta i jedna sasvim nova tema – ideološkijska upotreba jezika. Posle pojave posebnih knjiga koje su se time bavile (S. Inić, prethodno i M. Danojlić), potrebno je zapaziti da je legitimisano novo pita-

nje naše društvene prakse. Meštrovic o njemu kaže: »... Uzimajući riječ za zbilju (kao ono što jest i umjesto onoga što jest), političko tumačenje i samo je indikator nedjelotvornog utroška društvenih energija, pa i u najzamašnjijoj političkoj aktivaciji koja, ostane li bez realnog oslonca u spoznaji **vrijednosne stvarnosti društva** (njegove interesne struktuiranosti), postepeno gubi i svoj revolucionarnom praksom stečeni etos« (str. 235).

»Društveni kapital, dohodovni odnosi i kreditni sistem« je poslednji, ranije ne objavljivan prilog, u knjizi »Svijet, svijest i zavisnost«. U njemu se Matko Meštrovic do »grla« nalazi među pokazateljima sadašnje društveno-ekonomijske krize u nas. Prema njemu se ophodi istim metodološkim alatom. Stoga, razmatra društvenu svojinu, društveni kapital, fiksni kapital i minul rad, i kreditni sistem, u svetlu klasične Marksove (on rado kaže marksovske) analize. Takav pristup mu omogućuje da zaključi da »društveni kapital nije isto što i podruštvljeni kapital« i da: »Ključna kategorija, društveno vlasništvo, čije je teorijsko definiranje još posve otvoreno, praktički se uzima kao idealitet čiji je realitet pretpostavljen kao nastajući u samom normativnom postupku reguliranja društvenog procesa što se iniciran političkom akcijom« (str. 260). Kada se ovi i ostali stavovi pročitaju, neminovno je zaključak da se i kriza u kojoj se nalazimo pojavila zbog zastoja u procesu oslobađanja rada, nevladavine udruženog rada, kao i zbog negativnih uticaja iz svetskog, kapitalističkog prostora.

Knjigu »Svijet, svijest i zavisnost« nije lako čitati. Zato što je zbirka eseja nastalih u različito vreme i različitim neposrednim povodima, ona kao osnovni nedostatak ima neprestano ponavljanje teorijske argumentacije. Uvek je polazište autora par: kapital – rad, pri čemu je prvi činilac uvek produkcija, odnosno reprodukcija radne snage, a drugi je produkcija viška vrednosti. To je autorovo polazište bilo da se radi o »učinku« rečenog para na nadgradnju jednog društva (kultura, obrazovanje itd.) ili na svet i njegovu zavisnost. Kada su ovi tekstovi nastajali, i bivali samostalno objavljivani, to je bio njihov neraskidivi polazni stav. Međutim, kada se oni sabrani u knjigu zajedno čitaju, a istorodna analiza devet puta ponavlja, neizbežni su zamor, i privid o tautološkoj argumentaciji. Primetan je, takođe, porast čistote pojmova i metode tokom vremenskog protoka, onako kako su teksovi nastajali za pet godina. U tom smislu, jasnoća analize raste od prvog ka poslednjem eseju.

Pojavom knjige ogroman trud je sada koncentrisan na jednom mestu. Odnoseći se prema njemu i njegovoj doslednosti, pisac predgovora knjige »Matka Meštrovica – Jovan Mirić – proglasio ju je za delo u kojem su »sabrani elementi marksističke komunikologije«. No, s obzirom na njen ekspanzionistički karakter prema predmetima drugih disciplina u korpusu društvenih nauka – analiza društvenih odnosa, društvene organizacije, proizvodnje itd. – dobro bi bilo da je komentarišu, i ocenu iz predgovora provere, i poslenici filozofije, političke ekonomije, sociologije...

»fragmenti elejaca – parmenid, zenon, melis«, bigz, beograd, 1984.

piše: tomlislav perić

Napori istoričara filozofije poslednjih su godina, uporedo s nesmanjenim istraživanjem Platonovih i Aristotelovih učenja, usmereni k spoznavanju ovog, po veličanstvenosti začuđujućeg, stupanja na put filo-sofije koje se zbivalo u svega nekoliko generacija odvažnih mislilaca nezavidnih presokratovcima. Da bi se adekvatno moglo razumeti i duhovno-istorijski situirati klasično doba u razvoju grčke filozofije, prva pretpostavka je usredsređeno suočavanje s njenim izvorima. A izvor grčke filozofije – pa tome sledstveno i . zapadnjačke, koja je manje ili više vidljivim nitima duboko utkana u civilizaciju koju živimo – jeste presokratovsko obračunavanje s mitom kao nainvom slikom sveta i očaravajućom »metafizikom pradoba«. Priča (mythos-priča) više nije bila dostatna za čovekovo usidreñje u svetu čija datost, pred-postavljeno, naizmenice porađa strah, čuđenje i napor da se sebi, a time i drugima, učini dohvatljivijim. Priče su lepe, zanosne i utešne. Postojeće ipak nije prepušteno kovitlacu nereda (haos): nazire se već nekakav poredak (kosmos). Ali da li su one istinite? Da li se u njima zaista nahodi znanje o onom što svojim prostim prisustvom i trajanjem izaziva čoveka da se spram njega relevantno odredi? Prvi filozofi, na osnovu ovih sumnji, kreću drugim i novim putem, putem logosa. Zbog toga i jesu prvi filo-sofi, žudenici i tragači mudrosti. Kako se taj prelaz u svojim različitim oblicima odvijao, svedoče nam jonski istraživači prirode, Pitagora, Empedokle, Anaksagora, Demokrit i, naročito, Heraklit i Elejci, u kojih po prvi put filozofija dolazi do svog bitnog određenja.

Jedna stara helenska izreka veli: »Početak je polovina svega«. Imajući ovo na umu, čitanjem knjige »Fragmenti Elejaca – Parmenid, Zenon, Melis«, koju je znalački priredio (s grčkog preveo, predgovor i komentare napisao) Slobodan Žunjić, nameće se sama po sebi misao da je elejska filozofija najmanje polovina početka filozofije. Bilo bi, uostalom, teže pokazati da nije tako nego da je to tako.

Najpre o pitanju koje se nadaje već iz samog naslova. Parmenid, Zenon, Melis; nema ličnosti koja se tradicionalno smatra Parmendovim učiteljem i osnižačem elejske škole: Ksenofana. Žunjić . ne svrstava Ksenofana u elejske mislioce, jer za to ne nalazi dovoljno razloga. Suštinski argument jeste da je njegov panteizam »samo uspešna polemika s Homerom i Hesiodom, ali još ne i teorija o biću«, teorija koju zasnivaju i oblikuju sponenuta trojica. Po Žunjiću, Ksenofan je bio više putujući rapsod nego filozof.

Knjiga je sačinjena iz više delova. Počinje autorovim opsežnim, dokumentovanim i promišljenim predgovorom o elejskoj teoriji bića, njenoj logičkoj i razvojnoj strukturi, te odjecima elejskih ideja u docnijim i našem vremenu. To je, inače, nešto izmenjen tekst koji je bio objavljen 1972. u »Filozofskim studijama«. Sledi prevod ono malo sačuvanih frag-

menata koji se pripisuju Parmenidu i Zenonu iz Eleje, grada u južnoj Italiji, i Melisu s ostrva Samos. Poseban odeljak posvećen je vrlo korisnim i interesantnim komentarima svakog fragmenta. Tek se njihovim čitanjem dobija potpuniji uvid kako u suštini misli ovih filozofa, tako i u razloge za onakav prevod kakav je pred nama. Komentare upotpunjuju napomene o svedočanstvima o životu i delu Elejaca i izvorima zahvaljujući kojim su se njihove ideje očuvale do danas. Na kraju, što ne bi trebalo da bude ispušteno, nalazi se najznačajnijih bibliografija najznačajnijih priloga rasvetljavanju pitanja elejske filozofije.

Nečelo elejske filozofije jeste stav: biće jeste, nebiće nije. To možda izgleda banalno, ali do takve odredbe, zapravo, nije bilo jednostavno dospeti. Tvrdilo se, takođe, da biće nije, a da je sve nebiće, kao i da jesu i biće i nebiće. Od tog stava polaze Parmenid, koji ga je ovako jasno eksplicirao, Zenon u svojim dokazima protiv deljivosti, . mnoštva i kretanja i Melis u izvođenju o beskonačnom jednom.

Osnovni i jedini predmet elejske filozofije je »postojeće, ali postojeće u svojoj biti – biće«. Elejci su, stoga, »čuvari bića«. Ono što se ovde naziva bićem (to on, to eon), prema Žunjićevom tumačenju, još nije bivstvo, bivstvovanje, bitak (einaí) kao svedržeći i sveomogućujući temelj celine bivstvujućeg. Ali, nije ni biće u smislu pojedinačnog određenog postojećeg. Elejsko biće je negde između, ali bliže bivstvovanju nego bivstvujućem, bliže onome što će kasnije dobiti u Grčkoj ime einaí. Kod Elejaca kasnije distingvirani pojmovi još nisu sasvim razlučeni. Iako su novi misaoni sadržaji već prisutni ili se tek slute, za njih još ne postoje odgovarajući izrazi ili se koriste stari termini u promenjenom značenju. Ovo autorovo upozorenje metodički je veoma bitno za pravilno razumevanje elejske filozofije. Ono ukazuje na neophodnost opreza prilikom prevodenja i tumačenja presokratovskog mišljenja. Jer, nije bila retkost da se prevodenjem te misli u savremenu filozofsku terminologiju iskrivilo i zatutilo njeno izvorno značenje i njen stvarni istorijski smisao. U ovom pogledu, indikativan je primer sudbine čuvenog III fragmenta Parmenidove poeme »O prirodi«. Tradicionalno prevoden s »isto je mišljenje i bivstvo« – npr. H. Diels: »Denn (das Seinde) denken und Sein ist dasselbe« – najčešće je razinjevan na racionalističko-idealistički način kao identifikacija bivstva i mišljenja, po kojoj je bivstvo jednako sa svesću, duhom, mens-om, a da je, u krajnjoj liniji, bivstvo to koje misli. Odbacujući krivo tumačenje racionalističke metafizike, Žunjić pokušava da se sopstvenim prevodom, koliko je samo moguće, primakne izvornom duhu tog fragmenta: »Jer, isto se može misliti i biti«. Iako ovaj prevod u najmanju ruku zvuči neobično, on se nada da će njegova stanovita arhaičnost i nekonvencionalnost doprineti da se Parmenidova misao primernije shvati. »Posledice ovakvog prevoda III fragmenta jesu stavovi da se može misliti samo ono što jeste i, obrnuto, da može biti samo ono što može biti mišljeno. To je za Parmenida »biće«.

Pored pitanja o biću, u istoriji zapadnog duha, ovde po prvi put odlučno postavljenog, Elejci se, takođe, pažljivo brinu o istini. Pitanje o biću i pitanje o istini u njih su nerazdvojena